

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 343.343.3(043.2)**

TIHON VITALIE

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU HULIGANISM

554.01 – DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Drept penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

Conducătorul științific:

CHIRIȚA Valentin, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. ULIANOVSCI Xenofon, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
2. BUJOR Valeriu, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată din RM.

Componența Consiliului Științific Specializat

- 1) GLADCHI Gheorghe, președinte al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar;
- 2) SLISARENCO Ion, secretar științific al CȘS, doctor în drept;
- 3) CUȘNIR Valeriu, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar;
- 4) LARII Iurie, membru al CȘS, doctor în drept, profesor universitar;
- 5) COJOCARU Radion, membru al CȘS, doctor în drept, profesor universitar;
- 6) ROTARI Oxana, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar.

Susținerea va avea loc la data de **„05” septembrie 2024, ora 14:00**, în ședința Consiliului științific specializat D 554.01-24-93 din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM (R. Moldova, mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la „19” iunie 2024.

Secretar științific al

Consiliului Științific Specializat, _____ **SLISARENCO Ion,**
doctor în drept

Conducător științific:

_____ **CHIRIȚA Valentin,**
doctor în drept,
conferențiar universitar

Autor:

_____ **TIHON Vitalie**

CUPRINSUL

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	27
BIBLIOGRAFIE.....	32
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	34
ADNOTARE (în română, rusă, engleză).....	35

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Problemele legate de asigurarea securității și ordinii publice sunt în prezent de o importanță majoră pentru statul nostru. Ordinea publică, reprezentând baza securității naționale, este una dintre componentele necesare și extrem de importante ale bunei funcționări a oricărui stat de drept. Perturbarea armoniei sociale reprezintă o amenințare serioasă la adresa dezvoltării economice, politice și spirituale a țării. Pe fundalul unor procese nefavorabile în unele sfere ale societății, apar tendințe criminale negative, care reprezintă un grav pericol pentru persoane, proprietate și ordinea publică în ansamblu. Huliganismul este una dintre cele mai răspândite și periculoase infracțiuni contra ordinii publice.

Prin natura sa, infracțiunea de huliganism se referă la categoria faptelor penale, calificarea cărora prezintă complexități majore pentru lucrătorii practici. Aceasta se datorează existenței în conținutul componentei de bază a art.287 CP a unor semne cu caracter estimativ, care reies din aprecierea gradului de încălcare a ordinii publice, precum și din diapazoane destul de largi ale violenței aplicate asupra victimelor.

Pericolul social al faptei date reiese inclusiv din aceea că, deseori, infracțiunea respectivă este urmată de unele infracțiuni grave contra vieții și sănătății persoanei și de cele împotriva patrimoniului. La prima vedere, structura laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art.287 CP este destul de simplă, având în calitate de semn obligatoriu fapta infracțională, care încalcă ordinea publică sau se caracterizează printr-o obrăznicie deosebită. Însă, examinând amplu elementul dat al componentei de infracțiune, constatăm că, în esență, fapta prejudiciabilă este formată din mai multe modalități normative cu caracter alternativ.

Prin urmare, în pofida multiplelor modificări ale normei juridico-penale privind huliganismul, în doctrina penală persistă o polemică serioasă vizând determinarea esenței social-juridice, evaluarea semnelor constitutive ale componentei date de infracțiune, precum și delimitarea faptei respective de altele asemănătoare, cum ar fi: jaful, tâlhăria, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dezordinile în masă, vandalismul, huliganismul nu prea grav, tulburarea liniștii în timpul nopții etc.

Totodată, probleme suplimentare la aplicarea legii penale creează și faptul că, deseori, infracțiunea de huliganism se comite în concurs cu alte fapte juridico-penale. În aceste condiții, practica de aplicare a infracțiunii analizate nu este una desăvârșită.

Infracțiunea de huliganism a fost investigată de mai mulți doctrinari atât din Republica Moldova, cât și de peste hotare, care au studiat problematica dată din mai multe perspective, amplu sau fragmentar. În acest context, o contribuție remarcabilă au adus autorii: Borodac Al., Gherman M., Ulianoschi X., Brînză S., Stati V., Udroișu M., Dobrinioiu, I., Zolyneac M.,

Oancea I., Aistova L., Borisov S., Voljenkin B., Piterțev S., Șimanovski V., Kozacenko I., Kosarev I., Kuznețov A., Smirnova E., Iațenko S. ș.a.

În pofida faptului că a constituit obiectul de studiu al unui șir de lucrări științifice, totuși, întreaga problematică a normei juridico-penale respective, ținând cont modificările parvenite în legislația penală în vigoare și practica de aplicare a acesteia, nu a fost consumată.

Din aceste considerente, se impune necesitatea realizării unui studiu amplu al problematicii huliganismului din perspectiva dreptului penal.

Prin urmare, considerăm că tema tezei de doctorat este una actuală și importantă atât pentru teorie, cât și pentru practica de aplicare a normei juridico-penale privind huliganismul.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentului studiu științific îl reprezintă analiza amplă și multilaterală a complexului de probleme cu caracter juridico-penal referitoare la infracțiunea de huliganism, stabilirea esenței social-juridice a acesteia, determinarea locului faptei date în sistemul infracțiunilor contra securității publice și ordinii publice, precum și înaintarea unor recomandări de natură științifico-practică privind perfecționarea cadrului legal existent al infracțiunii de huliganism.

În vederea atingerii scopului propus, au fost stabilite un șir de **obiective**, și anume: analiza materialelor științifice referitoare la tema tezei de doctorat, publicate în Republica Moldova; investigarea surselor doctrinare referitoare la tema tezei de doctorat, publicate în străinătate; studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de huliganism; abordarea documentelor juridice internaționale care, într-o formă directă sau tangențială, ocrotesc drepturile și libertățile fundamentale ale omului, ce pot fi periclitate prin comiterea infracțiunii de huliganism; analiza legislațiilor penale ale statelor membre UE, precum și ale altor state pe segmentul răspunderii pentru infracțiunea de huliganism și alte fapte asemănătoare; stabilirea relației conceptelor de ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism; cercetarea elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de huliganism; concretizarea și gradarea tipurilor de violență aplicată asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice; concretizarea momentului de consumare și a motivului infracțiunii prevăzute de art.287 CP; investigarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de huliganism; revizuirea regimului sancționator al infracțiunii de huliganism; stabilirea unor criterii clare de delimitare a infracțiunii de huliganism alte fapte penale și extrapenale similare, precum: jaful, tâlhăria, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dezordinile în masă, vandalismul, huliganismul nu prea grav, tulburarea liniștii în timpul nopții etc.; formularea unor recomandări sub formă de lege-ferenda privind modificarea conținutului art. 287 CP etc.

Ipoteza de cercetare. Investigarea științifică amplă a infracțiunii de

huliganism dictează nuanțarea următoarelor ipoteze:

- cunoașterea și perfecționarea noțiunilor utilizate la aplicarea răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii de huliganism va ușura activitatea angajaților organelor de ocrotire a normelor de drept la calificarea și delimitarea de alte fapte a infracțiunii prevăzute de art.287 CP;

- expunerea faptei de huliganism prin evitarea folosirii unor semne estimative, inclusiv prin gradarea justă a răspunderii penale și a tipurilor de violență (periculoasă și nepericuloasă) aplicată asupra persoanelor în cadrul realizării acțiunilor huliganice, va favoriza necondiționat buna acțiune a principiului echității pedepsei penale;

- instituirea răspunderii penale pentru un șir de circumstanțe agravante noi și revizuirea, în acest context, a regimului sancționator prin stabilirea noilor limite de pedeapsă proporționale gradului prejudiciabil al faptei date, va îmbunătăți atât procesul de aplicare a legii penale, cât și efectul preventiv al acesteia.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În vederea realizării scopului și obiectivelor propuse, în prezenta lucrare științifică au fost aplicate o serie de metode generale și speciale, printre care: *metoda istorică* (aplicată în procesul analizei evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de huliganism); *metoda logică* (analiza inductivă și deductivă, generalizare și specificare a problematicii supuse studiului); *metoda comparativă* (utilizată în procesul studierii materialelor științifice la tema tezei de doctorat publicate în țară și de peste hotare; la realizarea investigării elementelor de drept penal comparat privind infracțiunea de huliganism, precum și la identificarea criteriilor de delimitare a faptei analizate de celelalte similare); *metoda sistemică* (aplicată în cadrul studierii documentelor juridice internaționale); *metoda interpretării literare* (utilizată la stabilirea sensului sintactic al expresiilor, cuvintelor și sintagmelor folosite în lucrarea d doctorat); *metoda teleologică* (aplicată la stabilirea finalității unor prevederi normative aferente studiului investigat); *metoda studiului de caz* (folosită la investigarea unor fapte concrete de săvârșire a infracțiunii de huliganism) etc.

Baza empirică a studiului este constituită din materialele sentințelor judecătorești pronunțate atât de instanțele autohtone, cât și de cele străine pe cauze referitoare la infracțiunea de huliganism.

Totodată, studiul practic s-a axat pe date statistice oficiale privind numărul infracțiunilor de huliganism înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova în perioada 2019-2023, preluate din sistemul informațional automatizat al MAI „Registrul informației criminalistice și criminologice”.

Astfel, în perioada menționată, au fost înregistrate 5471 de infracțiuni de huliganism. Cel mai mare număr de infracțiuni de huliganism a fost atestat în anul 2019, când au fost constatate 1321 de cazuri, iar în următorii

patru ani numărul acestora s-a micșorat, constituind, respectiv, în anul 2020 - 1039, 2021 - 1074, 2022 - 1039, 2023 - 998 de infracțiuni. Referitor la structura infracțiunilor, constatăm că, în anul 2023 huliganismul a atins cota de 4,39% din numărul total de 22714 de infracțiuni înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Fiind o cercetare amplă și bine sistematizată a infracțiunii de huliganism sub aspectul juridico-penal, prezenta teză de doctorat este una din puținele lucrări autohtone dedicată problematicii enunțate atât ca volum, cât și ca conținut. *Elementele de noutate reies din principalele teze ale studiului, în special:*

- au fost concretizate și delimitate conceptele de ordine publică, securitate publică, ordine de drept. Astfel, acestea coincid doar parțial sub aspectul relațiilor sociale reglementate de normele de drept;

- a fost definită noțiunea de ordine publică, prin care se înțelege valoarea socială formată în baza normelor morale, etice și juridice, având ca obiectiv crearea și menținerea ordinii reciprocității relațiilor dintre stat, instituțiile sociale și persoane sub aspectul asigurării respectării și realizării drepturilor, obligațiilor și intereselor legitime ale acestora;

- au fost concretizate și gradate tipurile de violență aplicată asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice în: violența nepericuloasă și violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei;

- a fost argumentată necesitatea modificării regimului sancționator prin stabilirea noilor limite de pedeapsă proporționale gradului prejudiciabil al faptei date;

- au fost punctate criteriile clare de delimitare a infracțiunii de huliganism de alte fapte penale și extrapenale similare etc.

Noutatea științifică se nuanțează inclusiv prin argumentarea unui set de recomandări sub formă de lege-ferenda:

- suplinirea textului dispoziției alin.1) art.287 CP cu cuvântul „grav”;

- modificarea conținutului art.287 CP prin concretizarea tipului de violență fizică;

- excluderea din componența alin.(1) art.287 CP a sintagmei „de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice” și introducerea lit. f) alin.(2) art.287 CP cu următorul conținut: „cu opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice”;

- excluderea circumstanței agravante prevăzute la lit.c) alin.(2) art.287 CP: „pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private”;

- modificarea conținutului alin.(3) art.287 CP din: „aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății” în: „cu aplicarea sau cu amenințarea aplicării ar-

mei sau altor obiecte folosite în calitate de armă”, atribuindu-i calitatea de circumstanță agravantă prevăzută de *lit.a*);

- completarea art.287 alin.(3) cu următoarea circumstanță agravantă: *lit.b*) „*cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe*”;

- introducerea în cadrul alin.(3) art.287 CP a unei circumstanțe agravante noi, și anume: *lit.c*) „*de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală*”;

- înlocuirea sintagmei: „*Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), dacă au fost săvârșite*” cu sintagma: „*Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) săvârșite*.”;

- completarea alin.(2) art.287 CP cu următoarea circumstanță agravantă: *lit.g*) „*în transportul aerian, feroviar, maritim, fluvial, terestru sau în orice alt tip de transport public*”;

- completarea alin.(2) art.287 CP cu următoarea circumstanță agravantă nouă: *lit. c*) „*cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor*”;

- completarea art.287 CP cu o circumstanță agravantă, care își va găsi sediul în cadrul unui aliniat nou - alin.(4) cu următorul conținut: „*Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3), săvârșite cu aplicarea sau cu amenințarea aplicării substanțelor sau dispozitivelor explozive*”;

- modificarea pedepsei cu închisoare, prevăzută pentru alin.(2) art.287 CP din: „*de până la 5 ani*” în: „*de la 3 la 5 ani*”; pentru alin.(3) art.287 CP din: „*de la 3 la 7 ani*” în: „*de la 5 la 7 ani*”;

- stabilirea pedepsei penale pentru fapta prevăzută la alin.(4) art.287 CP, în următoarea formulă: „*Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3), săvârșite cu aplicarea sau cu amenințarea aplicării substanțelor sau dispozitivelor explozive, se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 9 ani*”;

- modificarea prevederilor alin.(2) art.21 CP prin înlocuirea sintagmei: „287 alin.(2) și (3)” cu sintagma „287 alin.(2) *lit. b* și alin.(3)”, iar în contextul acceptării recomandărilor înaintate pentru revizuirea art.287 CP, propunem modificarea prevederilor alin.(2) art.21 CP din: „287 alin.(2) și (3)” în: „287 alin.(2) *lit. b, c*; alin.(3) și alin.(4)”.

Problema științifică importantă soluționată se conturează prin: stabilirea unor lacune admise în formularea normei juridico-penale prevăzute de art.287 CP; elaborarea unui cadru conceptual corespunzător standardelor de calitate a legii penale, care va facilita interpretarea și aplicarea normei privind huliganismul în strictă conformitate cu principiul legalității și echității pedepsei penale; modificarea redacției art.287 CP prin excluderea unor semne estimative, gradarea tipurilor de violență aplicate asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice în: violența nepericuloasă și violența

periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, introducerea unui șir de circumstanțe agravante noi, modificarea structurii tehnico-juridice și revizuirea regimului sancționator prin stabilirea noilor limite de pedeapsă proporționale gradului prejudiciabil al faptei date etc.

Semnificația teoretică a tezei de doctorat reiese din investigarea amplă și multilaterală a bazelor doctrinare expuse în literatura științifică autohtonă și în cea de peste hotare vizând infracțiunea de huliganism. Astfel, drept baze teoretice se prezintă tezele din alte domenii științifice colaterale, precum: istoria statului și dreptului românesc și cea universală, teoria generală a dreptului, dreptul penal internațional, dreptul penal comparat, dreptul contravențional, dreptul procesual-penal, psihologia juridică etc. Semnificația teoretică rezidă, de asemenea, din studierea unui șir de documente internaționale și legislații penale ale statelor de peste hotare.

Totodată, concluziile și conținutul prezentului demers științific vor putea fi utilizate la îmbunătățirea bazelor teoretice ale dreptului penal autohton.

Valoarea aplicativă a studiului constă în formularea constatărilor, concluziilor generale și recomandărilor sub aspect de lege-ferenda, menite să perfecționeze legislația penală autohtonă pe segmentul infracțiunii de huliganism. De asemenea, valoarea practică rezidă și în eventuala îmbunătățire a Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism. Materialele prezentei teze de doctorat pot fi utile pentru angajații organelor de drept în procesul calificării și delimitării infracțiunii de huliganism.

Aprobarea rezultatelor. Tezele principale conținute în prezenta lucrare științifică au fost reflectate în cadrul a trei foruri științifico-practice internaționale. De asemenea, concluziile și constatările de bază ale studiului s-au regăsit în articole științifice publicate în reviste de profil, precum: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”* a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, *Revista de proprietate intelectuală, știință și educație „Intellectus”*, *Revista științifico-practică „Legea și viața”*, *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*.

Sumarul compartimentelor tezei. Pornind de la scopul și obiectivele trasate, precum și de la standardele prestabilite, teza de doctorat prezintă următoarea structură: adnotări în limbile română, rusă și engleză; lista abrevierilor; introducerea; patru capitole divizate în cincisprezece paragrafe; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 226 surse; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat „**Analiza materialelor științifice publicate la tema tezei de doctor**”, cuprinde un studiu al materialelor științifice publicate la tema tezei de doctor atât în Republica Moldova, cât și în străinătate.

În paragraful **1.1, Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în Republica Moldova**, este investigată baza științifică a prezentei lucrări. Aceasta o constituie investigațiile savanților cu renume din Republica Moldova.

Astfel, în doctrina penală autohtonă, investigarea infracțiunii de huli-ganism și-a găsit reflectare într-un șir de surse științifice, cum ar fi manua-le, tratate, cursuri, articole, printre care remarcăm următoarele: Borodac Al. *Manual de Drept penal. Partea specială*; Bîrgău M., Gherman M. *Aspecte juridico-penale ale huliganismului*; Brînză S., Stati V. *Tratat de Drept pe-nal. Partea specială. Vol. II*; Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. *Drept penal. Partea specială, vol. II*; Pilat S. *Ghid privind calificarea infracțiunii de vandalism*; Chirița V. *Infracțiunea de luare de ostatici: Studiu monogra-fic*; Brînză S., Stati V. *Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente*; Voicu P., Mariș A. *Menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii publice – obiectiv de bază al poliției*; Poalelungi M., Smochină A. *Ordinea de drept - condiție prioritară pentru instituirea sta-tului de drept*; Baltag D., Robea M. *Ordinea judiciară și responsabilitatea juridică – premisă a ordinii de drept*, etc.

Analizând semnul de „obraznicie deosebită”, autorul Borodac Al. în lucrarea intitulată: „*Manual de Drept penal. Partea specială*”, consideră că prin acesta se înțelege o încălcare îndelungată și insistentă a ordinii publice, o înjosire a onoarei și demnității personalității, o amenințare a inviolabilității persoanei, distrugerea și deteriorarea bunurilor, zădărnicierea activităților în masă, suspendarea temporară a activității normale a întreprinderilor, institu-țiilor, organizațiilor sau a transportului public etc. [2, p. 421].

Destul de amplu și explicit sunt caracterizate și motivele huliganismu-lui, care se deosebesc mult de motivele obișnuite ale infracțiunii, fiindcă în unele cazuri ele au un caracter absolut absurd, ridicol, ceea ce dă naștere, la prima vedere, închipuirii de lipsă de motiv al infracțiunii analizate. Motivele huliganice, specifică în continuare autorul dat, alcătuiesc caracteristica genera-lă a unei grupe întregi de imbolduri diferite, pentru care este comună lipsa de respect față de societate. La ele se referă asemenea motive, cum ar fi ștregăria, străduința de a se opune opiniei publice, bravură la beție, demonstrarea brutală a forței față de cei din jur, insultarea, înjosirea și înfricoșarea acestora, satisfa-cerea unor dorințe bolnăvicioase, eronate, antiumane etc. [2, p. 422].

Un studiu juridico-penal elocvent care vizează în mod direct infrac-țiunea de huliganism este elaborat de autorii Bîrgău M. și Gherman M., in-titulat: „*Aspecte juridico-penale ale huliganismului*”. Aici, merită atenție

poziția autorilor față de definirea ordinii publice, prin care, după părerea acestora, trebuie avute în vedere relațiile sociale, reglementate atât prin normele morale, cât și de drept, referitoare la asigurarea respectării regulilor de comportament în societate și asigurarea liniștii, inviolabilității persoanei, patrimoniului etc. [1, p. 21].

În manualul „*Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*”, realizat sub redacția prof. univ. Barbăneagră A., la fel este destul de explicit analizată și infracțiunea de huliganism.

Astfel, definind noțiunea de ordine publică, autorul Ulianovschi X. ajunge la concluzia că aceasta reprezintă un sistem stabil de relații sociale, care asigură ambianța liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a organelor și instituțiilor de stat și publice. Iar prin obrăznicie deosebită autorul nominalizat înțelege o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită, de exemplu, de batjocură față de persoane, încălcarea îndelungată și insistentă a ordinii publice, amenințarea inviolabilității personalității, distrugerea și deteriorarea bunurilor, zădărnicierea activităților de masă, suspendarea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor sau a transportului obștesc etc. [10, p. 633].

O altă lucrare deosebit de importantă în doctrina de specialitate autohtonă este cea elaborată de autorii Brânza S. și Stati V., intitulată „*Tratat de Drept penal. Partea specială*”. Pe lângă analiza juridico-penală a unui șir de infracțiuni, un loc separat îi revine faptei juridico-penale de huliganism.

Analizând coraportul dintre conceptele de securitate și ordine publică, autorii Brânza S. și Stati V. ajung la concluzia că, doar în plan pur teoretic, securitatea publică poate fi concepută ca fundament al ordinii publice. Or, tocmai starea de protecție a dezvoltării continue a societății reprezintă premisa necesară a regularității realității sociale. În același timp, semnificația prioritară a ordinii publice se exprimă în capacitatea acesteia de a crea condiții pentru toate celelalte valori sociale, necesare activității normale a agregatului social [5, p. 517].

Analizând semnul de obrăznicie deosebită propriu infracțiunii de huliganism, observăm că acesta trebuie delimitat de acțiunile care sunt proprii contravenției de huliganism nu prea grav - art.354 Codul contravențional. În acest context, corectă este afirmația autorilor Brânza S. și Stati V., precum că, pentru a atinge gradul prejudiciabil al unei infracțiuni, acțiunile respective trebuie să producă o rezonanță socială considerabilă, revoltând la maximum opinia publică, tulburând pentru mult timp buna desfășurare a relațiilor interumane, devenind subiect de scandal în numeroase publicații din presă etc. [5, p. 688].

Merită atenție și interpretarea motivului huliganic în cazul căruia autoafirmarea poate reprezenta o fațetă a acestor motive, dar, nici pe departe, nu epuizează conținutul lor. În afară de aceasta, trebuie de accentuat că, ghidân-

du-se de motive huliganice, făptuitorul nu încearcă să-și asigure protecția. Aceasta pentru că nu există o situație-premisă, când victima să-i fi adus vreo atingere intereselor lui. În realitate, făptuitorul obține satisfacție din însuși faptul comiterii infracțiunii [5, p. 692].

O altă lucrare care și-a găsit reflectare în prezentul demers științific este cea elaborată de autorul Ulianovschi X., intitulată „*Participația penală*”. În respectiva monografie autorul realizează o analiză amplă a condițiilor, formelor, naturii juridice a participației penale la comiterea unei anumite infracțiuni, astfel devenind posibilă identificarea conceptului participației impropriei. Totodată, o atenție deosebită se atrage mecanismului sancționării participanților la infracțiune [19].

O importanță semnificativă pentru înțelegerea și interpretarea corectă a conceptelor de securitate și ordine publică reprezintă lucrarea „*Infracțiunea de luare de ostatici: Studiu monografic*”, elaborată de autorul Chirița V.

Cu referire la conceptul de securitate, autorul nominalizat menționează că aceasta este o categorie socială complicată, pentru care nici până în prezent nu a fost elaborată o concepție unică. Elucidarea conținutului conceptului securității publice și a coraportului acestuia cu conceptul „ordinea publică” este o problemă destul de dificilă [8, p. 43].

Un aport considerabil pentru realizarea studiului de doctorat au avut și cercetările tematicii în cauză, prezentate sub formă de articole științifice.

Astfel, în demersul științific intitulat „*Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente*”, autorii Brânza S. și Stati V., analizând delimitarea huliganismului de infracțiunea de dezordini în masă, ajung la concluzia că, în niciun fel de circumstanțe, infracțiunea de huliganism nu poate leza securitatea publică. Chiar atunci când e săvârșit de două sau mai multe persoane, huliganismul nu implică ambianța pe care o presupun dezordinile de masă. Aceasta pentru că dezordinile în masă reprezintă acțiunile unor mase de oameni, folosite de persoane interesate ca instrument de atingere a scopurilor lor, luând în considerație psihologia mulțimii și canalizând conduita stihială a acesteia în direcția dorită. În cazul dezordinilor în masă, pe teritoriul afectat se distrug sau se deteriorează bunuri, se comit atacuri asupra persoanelor, se paralizează funcționarea organelor puterii publice, se blochează activitatea transportului [4, p. 9].

În articolul științific cu titlul „*Menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii publice - obiectiv de bază al poliției*”, autori ai căruia sunt Mariș A. și Voicu P., este destul de bine reflectată esența ordinii publice și acel spectru de valori periclitat ca urmare a atentării asupra acesteia.

Prin urmare, autorii subliniază în mod corect că securitatea statului și a societății, siguranța persoanei, constituie o valoare socială fundamentală, de existența și nestingerita ei realizare depinde normala desfășurare a activității statului în realizarea sarcinilor și funcțiilor care îi revin. Reglementa-

rea riguroasă a relațiilor sociale, așezarea întregii vieți pe bazele trainice ale legalității, ale ordinii de drept și disciplinei, reprezintă o cerință firească a democrației [20, p. 131].

O altă lucrare științifică, care are menirea de a concretiza conceptul de ordine publică în raport cu conceptul de ordine de drept, este cea elaborată de autorii Poalelungi M. și Smochină A., intitulată „*Ordinea de drept - condiție prioritară pentru instituirea statului de drept*”.

Autorii nominalizați ajung la concluzia că ordinea de drept reprezintă un sistem al relațiilor sociale reglementate în baza normelor de drept și coordonate în urma afirmării conduitei legale a subiecților în viața socială. Această categorie reprezintă un fenomen social specific, care a apărut ca rezultat al activării mecanismului de instituire a dreptului. Ordinea de drept, menționează autorii respectivi, constituie o mărturie a faptului că prin conduita concretă a subiecților se materializează prescripțiile legale și se „obiectivează” ideile și principiile normelor de drept. Datorită conduitei legale, putem constata că sarcinile promovate de lege sunt îndeplinite, că prescripțiile legale sunt promovate, că scopul trasat este atins, iar mijloacele legale ale puterii de stat, destinate conducerii societății, și-au găsit expresia „obiectivată” în reglementarea și organizarea relațiilor sociale [17, p. 3].

Paragraful 1.2, **Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în străinătate**, este consacrat studiului materialelor științifice publicate peste hotarele statului nostru.

Astfel, din asemenea lucrări, care în mod direct sau tangențial au cuprins problematica infracțiunii de huliganism, remarcăm următoarele: Selifonov A.A. *Obshhestvennyj porjadok: opyt issledovanija*; Dobrinou V., Smirnova E.G. *Huliganstvo: ugovovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty*; Aistova L.S. *Kvalifikacija huliganstva: Uchebno-prakticheskoe posobie*; Kosarev I.I. *Huliganstvo i huliganskie pobuzhdenija kak ugovovno - pravovoj fenomen*; Andreeva I.A. *Ohrana obshhestvennogo porjadka v sisteme voprosov mestnogo znachenija*; Ghegamov A.R. *Nasilstvennyye prestuplenija protiv obshhestvennoj bezopasnosti i obshhestvennogo porjadka i ugovovno-pravovoj mehanizm naznachenija spravedlivogo nakazanija*; Kuznețov A.V. *Huliganstvo i boriba s nim*; Kudelici A.V. *Ugovovno-pravovaja ohrana obshhestvennogo porjadka v sovremennoj Rossii*; Gotovcev A.V. *Organizacionno-pravovye voprosy vzaimodejstvija milicii i vnutrennih vojsk v ohrane obshhestvennogo porjadka*; Danișin I.N. *Ugovovno-pravovaja ohrana obshhestvennogo porjadka*; Kozacenko I.Ia. *Kvalifikacija huliganstva i otgranichenie ego ot smezhnyh sostavov prestuplenij*; Iațenko S.S. *Kvalifikacija huliganstva* ș.a.

O lucrare științifică importantă în doctrina juridico-penală de peste hotare este studiul monografic cu titlul „*Obshhestvennyj porjadok: opyt issledovanija*”, autorul căreia este Selifonov A.A.

Lucrarea monografică este axată pe identificarea etimologiei și conceptului de ordine publică, precum și pe evidențierea unor probleme-cheie ale asigurării ordinii publice de către organele de stat abilitate cu atribuții de menținere și asigurare a acesteia.

Autorul promovează viziunea potrivit căreia constituirea ordinii publice, fiind un proces al unei activități clar determinate, poate fi efectuată etapizat.

Astfel, prima etapă presupune crearea unui model de ordine. A doua etapă constă în identificarea metodelor și mijloacelor de punere pe rol a acestei idei. A treia etapă este direct legată de îndeplinirea propriu-zisă a ideilor date. În cea de-a patra etapă se realizează analiza modelului identificat cu realitatea existentă. Pentru a cincea etapă este caracteristică identificarea și realizarea unor acțiuni de consolidare a ordinii și a mijloacelor de asigurarea a acesteia [27, p. 51].

Următorul studiu științific supus analizei, intitulat „*Huliganstvo: ugovovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty*”, este elaborat de autoarea Smirnova E.G.

Analizând elementele constitutive subiective ale infracțiunii de huliganism, autoarea ajunge la concluzia că prin motiv huliganic în calitatea sa de semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii de huliganism urmează să înțelegem un ansamblu de nevoi conștiente și inconștiente, interese și orientări valorice ale unei persoane, trăirile sale emoționale îndreptate spre autoafirmare, autoconfirmarea personalității, deseori complicate de o discrepanță între estimarea eronată subiectivă și capacitatea reală de satisfacere a nevoilor subiectului, recunoașterea socială a acestuia etc. [28, p. 11].

O altă lucrare științifico-metodică elocventă privind infracțiunea de huliganism este intitulată „*Kvalifikacija huliganstva: Uchebno-prakticheskoe posobie*”, autoarea căreia este Aistova L.S.

Pornind de la considerentul că caracterul public al acțiunilor huliganice este unul de esență pentru determinarea în acțiunile persoanei a faptului încălcării ordinii publice, **și că ordinea publică poate fi încălcată atât în prezența unui număr mare de oameni, cât și a doar câtorva persoane**, susținem integral opinia autoarei Aistova L.S., precum că infracțiunea de huliganism poate fi comisă **și într-un apartament** [21, p. 5]. Or, legea penală nu se referă la locul public, care permite celor din jur să sesizeze faptul comiterii huliganismului, ci la caracterul public al acțiunilor de huliganism.

Merită o atenție sporită și teza de doctorat elaborată de autoul Kosarev I.I. cu titlul „*Huliganstvo i huliganskie pobuzhdenija kak ugovovno - pravovoj fenomen*” [24].

Analizând motivele huliganice, care pot fi conduse de o emoție negativă, însoțită de o izbucnire emoțională ce este lipsită de vreun pretext, sau cu un pretext neînsemnat, neclar sau inventat, autorul menționat consideră că

prin astfel de motiv urmează să înțelegem un factor inconștient care motivează comportamentul, bazat pe nevoia de bază de a-și demonstra propriul „eu” sau protecție împotriva unei amenințări externe percepute.

O altă lucrare de doctorat care și-a găsit reflectare în prezentul studiu științific este intitulată „*Nasilstvennye prestuplenija protiv obshhestvennoj bezopasnosti i obshhestvennogo porjadka i ugovovno-pravovoj mehanizm naznachenija spravedlivogo nakazanija*”, autorul căreia este Ghegamov A. R.

Prin urmare, merită atenție poziția autorului Ghegamov A.R., potrivit căreia ordinea publică reprezintă nivelul necesar și suficient al ocrotirii normative a intereselor societății, care asigură liniștea socială a oamenilor prin intermediul normelor juridice și morale, ce stabilesc reguli de conviețuire socială în locuri publice [22, p. 8].

O viziune asemănătoare este susținută de autorul *Kuznețov A.V.* care, în lucrarea sa „*Huliganstvo i boriba s nim*”, prin ordine publică înțelege sistemul relațiilor sociale ocrotite de lege, stabilite ca urmare a creării unor reguli de conviețuire socială în sfera consolidării și dezvoltării statului și sistemului social, precum și în cea de inviolabilitate a persoanei și a siguranței bunurilor [25, p. 18].

O lucrare în care este analizată destul de amplu problema consumării infracțiunii de huliganism este cea elaborată de Kozacenko I. Ia., intitulată „*Kvalifikacija huliganstva i otgranichenie ego ot smezhnyh sostavov prestuplenij*”.

Autorul, pe bună dreptate, consideră că, pornind de la faptul că urmările prejudiciabile nu constituie semn al componenței date de infracțiuni, huliganismul are o componență formală [23, p. 10]. Prin urmare, în cazul aplicării violenței asupra persoanelor, amenințării cu aplicarea unei asemenea violențe sau opunerii de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice etc., componența infracțiunii de huliganism oricum va fi formală, deoarece, reieșind din conceptele de „aplicare a violenței” sau „amenințare cu violență”, precum și din sensul juridico-penal al conținutului art.287 CP, survenirea unor consecințe prejudiciabile ca urmare a realizării acțiunilor infracționale nu este obligatorie.

Paragraful **1.3, Concluzii la capitolul 1**, conține cele mai importante constatări ale autorului față de acest compartiment al tezei. Una din aceste generalizări ar fi că, abordarea științifică a infracțiunii de huliganism înregistrează disensiuni în următoarele aspecte: constatarea tipului de componență a infracțiunii și a momentului de consumare a acesteia; definirea și delimitarea conceptelor de ordine publică, securitate publică, ordine de drept; obligativitatea existenței locului public ori a modului public ca semn obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii respective; stabilirea tipului de violență aplicată asupra persoanelor în cadrul componenței de bază a infracțiunii de huliganism etc.

Capitolul 2, intitulat „**Retrospectiva incriminării și aspecte de drept comparat ale infracțiunii de huliganism**”, este axat pe investigația evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de huliganism, precum și pe studiul elementelor de drept penal comparat al infracțiunii de huliganism. Astfel, au fost studiate legislațiile penale ale unui șir de state, printre care: România, Grecia, Belgia, Danemarca, Spania, Olanda, Belarus, Azerbaidjan, Ucraina, Croația, Estonia, Finlanda, Rusia, Italia, Franța, Malta, Lituania etc.

În paragraful **2.1, Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de huliganism**, prin prisma metodei istorice și a celei sistemice este succint analizată evoluția incriminării infracțiunii de huliganism.

În literatura de specialitate există mai multe teorii în care se relevă originea termenului „*huligan*”. Conform dicționarului explicativ al limbii române, prin „*huligan*” se subînțelege o persoană care încalcă în mod grosolan normele de conduită în societate sau care comite acte de huliganism [11].

Din punct de vedere al retrospectivei istorice, termenul „*huligan*” apare pentru prima dată în rapoartele întocmite de poliția londoneză în vara anului 1898, drept urmare a uciderii unei persoane de către un membru al unei bande londoneze cunoscute sub numele de *Hooligan Boys*. Ulterior, fenomenul huliganismului a fost descris de nenumărate ori în revista engleză „*Daily News*”, unde se făcea referire la un cunoscut amator de alcool irlandez pe nume Patrick Hooligan, care era stabilit în Londra și implicat cu regularitate în diverse lupte [14].

Așadar, la sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea în Marea Britanie locuia familia O’Hoolihan, care era vestită datorită stilului de viață adoptat, care se rezuma la consumul excesiv de alcool și comportamentul violent. Din respectiva familie provenea și Patrick Hooligan, renumitul provocator de bătaii stradale. Anume acest individ și i-a determinat pe polițiștii londonezi să atribuie tuturor acțiunilor de agresiune stradală, care demonstrează lipsă de respect față nomele de conviețuire socială, denumirea de „*huliganism*” [14].

Ulterior, cazurile de huliganism capătă o răspândire largă în rândurile amatorilor de fotbal. În Anglia, țara care a inventat fotbalul, incidentele de tip *hooligan* au apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea, când au fost raportate atacuri la adresa arbitrilor și jucătorilor. Primele incidente majore au apărut în anul 1909 în Scoția, la meciul dintre echipele „*Celtic*” Glasgow și „*Glasgow Rangers*”. La sfârșitul meciului, suporterii au pătruns pe teren, confruntarea soldându-se cu distrugerii majore și peste 100 de persoane rănite [14].

Un alt caz de huliganism, comis în timpul unui meci de fotbal, s-a produs în capitala Belgiei – orașul Brussels, la 29 mai 1985, când echipele de fotbal „*Liverpool*” și „*Juventus*” s-au întâlnit în finala Cupei Campionilor Europeni pe stadionul „*Heysel*” [14].

Primele acte legislative în care se regăseau unele reglementări ale actelor de huliganism datează încă din cele mai vechi timpuri. Astfel, făcând o retrospectivă istorică a actelor normative ale Orientului Antic, subliniem că primele reglementări ale unor acțiuni intenționate, care încalcă ordinea publică, se regăsesc în Codul de legi al regelui Hammurabi (sec. XVIII î.Hr.).

Unele referințe tangențiale privind huliganismul constau în faptul că, dacă persoana care, într-o încăierare, lovind o altă persoană, o rănește și demonstrează că a săvârșit fapta fără vinovăție, nu va fi pedepsită, însă va fi impusă să plătească îngrijirea medicală a persoanei rănite (art. 206). Dacă cel rănit în cele din urmă decedează, delincventul va fi pedepsit cu o amendă de jumătate de mină de argint în cazul când persoana decedată a fost un om liber și, numai cu a treia parte din mină, dacă victima a fost o persoană „mărunță” (art. 207, 208) [18, p. 35].

Alt monument legislativ unde se regăsesc tangențial unele reglementări ce vizează infracțiunea de huliganism este Pravila rusă. Respectivul act legislativ reprezenta o compilație de vechi cutume slave, realizată în perioada secolelor IX-XII, inițiată în cnezatul Kievului și continuată în cnezatele succesoare acestuia.

Analizând atent conținutul altui monument legislativ „Pravila rusă”, constatăm absența unor abordări concrete ce ar viza ordinea și securitatea publică. Totuși, unele norme, tangențial, reglementează acțiuni similare cu faptele de huliganism, de exemplu pct. 29: „Dacă un om însângerat sau maltratat până la vânătăi va veni la curtea domnească, atunci el nu va avea posibilitatea de a găsi martori și va fi vinovat și va achita cneazului amendă trei hrivne, dar dacă nu va avea semne de violență pe corp și va aduce un martor care va demonstra că el a fost bătut, atunci cel vinovat va achita o amendă de 60 de hrivne cneazului” [26, p. 21].

La mijlocul secolului al XVII-lea au fost adoptate cele mai importante izvoare ale dreptului scris din epoca feudalismului. Dintre acestea ținem să amintim Cartea românească de învățătură („Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești și de alte județe cu zisa și cu toată cheltuiala a lui Vasile voievodul și domnul Țării Moldovei, din multe scripturi tălmăcite din limba elinească pe limba românească”), denumită și „Pravila lui Vasile Lupu” [15, p. 17].

Referindu-ne la infracțiunile ce țin de încălcarea ordinii publice, Codul penal român din anul 1865 conținea reglementări în Cartea a III-a, intitulată „Despre tulburări aduse ordinii publice de către fețele bisericești”, Cap. IV „Rezistență, nesupunere și alte necuviințe contra autorității publice”, Paragraful I „Rebeliuni”, unde, în articolul 170, se stipula: „Orice atac, orice rezistență cu violență prin fapt, în contra vreunui funcționar administrativ ori judecătoresc, de orice treaptă și calitate, care ar fi în lucrarea execuțiunii legilor, ordinelor sau ordonanțelor autorității publice, a ordinelor, a mandatelor

sau a hotărârilor judecătorești, se numește rebeliune și se pedepsește, după împrejurări, ca crimă sau ca delict” [12].

Astfel, un rol deosebit de important în promovarea și asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului revine actelor internaționale.

În anul 1924 pe teritoriul Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești a început să se aplice legislația penală unională și ucraineană. Astfel, până în anul 1927, în RASSM s-a aplicat Codul penal al RSS Ucrainene din anul 1922, iar începând cu anul 1927 – un alt Cod penal al Ucrainei.

În conținutul acestui cod penal existau reglementări referitoare la infracțiunea de huliganism, și anume Titlul 5 „Alte atacuri la adresa persoanei și a demnității sale”, articolul 176 „Huliganismul” cu următorul conținut: „Comportamentul răutăcios exprimat fără un anumit scop, însoțit de manifestarea clară a lipsei de respect față de cetățeni sau societate în ansamblu, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității sau cu închisoare de până la un an” [30].

Codul penal din anul 1961 cuprindea un articol separat care reglementa infracțiunea de huliganism. Acesta se conținea în Capitolul XI „Infracțiuni contra securității publice, a ordinii publice și a sănătății populației”, și anume art. 218 „Huliganismul” cu următorul conținut: „Huliganismul, adică acte intenționate, care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de până la un an sau cu amendă în mărime de până la treizeci de salarii minime.

În actualul cod penal, infracțiunea de huliganism își regăsește reflectarea în art. 287 „Huliganismul” din Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”

Paragraful 2.2, Infracțiunea de huliganism în legislațiile penale ale unor state membre UE, este consacrat studiului de drept comparat al infracțiunii de huliganism.

În special este analizată legislația penală a unor state membre UE, cum ar fi: România, Bulgaria, Cehia, Cipru, Croația, Austria, Belgia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Portugalia, Slovacia, Spania, Slovenia, Suedia, Ungaria.

Paragraful 2.3, Infracțiunea de huliganism în legislațiile penale ale unor state din afara UE, la fel este dedicat cercetării sub aspect comparat a infracțiunii de huliganism.

Astfel, au fost studiate un șir de legislații penale ale unor state ce nu fac parte din UE, în special: China, Turcia, Federația Rusă, Belarus, Ucraina, Kazahstan, Azerbaidjan, Tadjikistan, Uzbekistan, Kârgâzstan, Armenia, Turkmenistan.

Paragraful 2.4, Concluzii la capitolul 2, conține cele mai importante

constatări ale autorului față de acest compartiment al tezei. Una din aceste generalizări ar fi că, într-un șir de legislații penale ale statelor de peste hotare supuse cercetării, infracțiunea de huliganism sau alte fapte similare sunt, de regulă, plasate în capitole referitoare la infracțiuni care atentează la ordinea, securitatea publică ori liniștea publică (Codul penal al României, Codul penal al Republicii Bulgaria, Codul penal al Republicii Croația, Codul penal al Federației Ruse, Codul penal al Republicii Belarus, Codul penal al Ucrainei, Codul penal al Republicii Kazahstan, Codul penal al Republicii Azerbaidjan, Codul penal al Republicii Tadjikistan, Codul penal al Republicii Turcia etc.

Totodată, răspunderea penală pentru infracțiunea de huliganism și cea pentru alte fapte similare au în codurile penale ale statelor străine multe tangențe. Acestea sunt fixate de legiuitor în diferite capitole sau titluri ale legilor penale naționale, ținând cont atât de obiectul generic al faptelor date, cât și de alte circumstanțe, la care se referă tradițiile legislative ale unui anumit stat, specificul sistemelor de drept etc. Totodată, legislațiile penale naționale deseori prevăd răspunderea penală pentru infracțiunile care nu se regăsesc în codurile altor state, respectiv, lipsește o interpretare generală a conceptului de „huliganism”.

În **Capitolul 3**, cu titlul „**Elemente constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de huliganism**”, sunt supuse investigării ample semnele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute de art. 287 CP. Astfel, este studiat obiectul juridic și material al infracțiunii de huliganism; aspectul obiectiv al faptei juridico-penale; latura interioară, psihică a conduitei prejudiciabile a făptuitorului etc.

În **paragraful 3.1, Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii de huliganism**, autorul examinează conținutul obiectului juridic al infracțiunii prevăzute de art. 287 CP reprezentat de relațiile sociale și valori periclitate prin săvârșirea faptei, cât și celui material.

Autorii Mitrache C. și Mitrache Cr., definind noțiunea de obiect, consideră că acesta reprezintă valoarea socială și relațiile sociale create în jurul acestei valori, care sunt periclitate ori vătămate prin fapta infracțională [16, p. 98].

Obiectul juridic general este format din ansamblul de valori și relații sociale care reprezintă interesele persoanei, statului, societății, protejate de legea penală împotriva infracțiunilor. Relațiile date reiese în linii generale din art.2 alin.(1) CP, și anume, legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept [9].

Obiectul juridic generic, fiind o parte componentă a obiectului juridic general, constituie un grup de valori și relații sociale de aceeași natură, ce se

formează în jurul acestor valori care sunt periclitate de un grup omogen de fapte infracționale. Astfel, *obiectul juridic generic al infracțiunii de huliganism* îl constituie relațiile sociale din domeniul ordinii publice și, de asemenea, din domeniul ocrotirii securității publice.

Prin urmare, autorul Borodac Al. consideră că prin securitatea publică se înțelege un sistem de reguli care asigură ocrotirea celor mai importante valori ale persoanei, valori materiale și spirituale ale societății, autoritatea puterii oficiale, precum și suveranitatea și inviolabilitatea teritorială a țării [2, p. 399]. Iar ordinea publică reprezintă un sistem de reguli de conviețuire socială ce asigură liniștea socială, funcționarea normală a organelor de stat sau obștești, precum și relațiile sociale între cetățeni în toate domeniile activității sociale, acceptate de societate [2, p. 399].

Securitatea publică este starea de fapt creată de normele de drept, destinată să asigure colectivității cele mai prielnice condiții de conviețuire, astfel încât interesele membrilor colectivității să fie puse la adăpost de orice pericol [5, p. 517].

La rândul său, ordinea publică, menționează în continuare autorii Brînză S. și Stati V., reprezintă segmentul ordinii de drept, reprezentând valoarea socială care s-a format ca urmare a respectării normelor de drept, având ca obiectiv menținerea liniștii și moralității publice, a stimei reciproce, a comportamentului adecvat al cetățenilor în ipostaze cu implicații publice, cu respectul decenței în cuvinte, fapte și atitudini. Se mai poate susține că ordinea publică constituie ordinea politică, economică și socială dintr-un stat, care se asigură printr-un ansamblu de norme și măsuri deosebite de la o orânduire socială la alta și se traduce prin funcționarea normală a aparatului de stat, menținerea liniștii cetățenilor și respectarea drepturilor acestora [5, p. 517].

Așadar, securitatea publică constituie o stare neprimejdioasă, de siguranță, pe când ordinea publică înseamnă punerea la punct a unor lucruri, fapte, în baza unui șir de reguli, norme.

Reieșind din cele menționate supra, considerăm că deși ambele categorii: securitatea publică și ordinea publică, fiind interdependente, contribuie la asigurarea existenței normale a societății, la fel ca și oricare componentă a mecanismului social, totuși acestea au o autonomie clar stabilită, fiecare asigurând activitatea inofensivă a sectorului său de bunăstare socială.

Despre existența separată a categoriilor de securitate publică și ordine publică indică și formularea titlului Capitolului XIII: „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice” a Codului penal al Republicii Moldova. În așa fel, însuși legiuitorul stabilește atât coerența, cât și autonomia concepțelor menționate.

Obiectul juridic special principal al infracțiunii de huliganism îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală dezvoltare sunt condiționate de ocrotirea ordinii publice.

Prin *ordinea publică* se înțelege valoarea socială formată în baza normelor morale, etice și juridice, având ca obiectiv crearea și menținerea ordinii reciprocității relațiilor dintre stat, instituțiile sociale și persoane sub aspectul asigurării respectării și realizării drepturilor, obligațiilor și intereselor legitime ale acestora.

Obiectul juridic special secundar al infracțiunii de huliganism îl reprezintă relațiile sociale privind sănătatea, integritatea corporală, libertatea psihică, demnitatea și patrimoniul persoanei.

Obiectul material constă în entitatea materială asupra căreia se îndreaptă influențarea nemijlocită infracțională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii [3, p. 151].

Așadar, dacă obiectul infracțiunii este o categorie abstractă, fiind inaccesibil pentru perceperea nemijlocită, atunci obiectul material al infracțiunii este întotdeauna o substanță materială, adică este materialul după natura sa, fiind accesibil pentru perceperea cu ajutorul organelor de simț ale omului [13, p. 263].

În context, autorul Brînza S. menționează că nu toate entitățile, aflate în orbita relației sociale, pot avea calitatea de obiect material al infracțiunii. Această calitate o pot avea acele entități care, spre deosebire de fenomenele ideale, au o natură corporală, și care, fiind influențate, fac posibilă fixarea influențării prin percepția din afară [6, p. 49].

Prin urmare, *obiectul material* al infracțiunii de huliganism îl reprezintă corpul fizic al persoanei sau bunurile acesteia.

Victima infracțiunii de huliganism poate fi orice persoană, în cazul opunerii de rezistență violentă victima capătă un statut special. În acest sens, numai reprezentantul autorităților sau o altă persoană care curmă actele huliganice poate fi victima infracțiunii de huliganism (în situația opunerii de rezistență violentă).

Paragraful **3.2, Latura obiectivă a infracțiunii de huliganism**, este consacrat cercetării aspectului obiectiv al infracțiunii de huliganism prin intermediul analizării semnelor componente ale acestuia.

Reieșind din dispoziția art. 287 CP, fapta prejudiciabilă, poate fi realizată prin una dintre cele patru modalități alternative, în special:

1) acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor;

2) acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor;

3) acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice;

4) acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită.

Prin „acțiuni care încalcă ordinea publică” se înțelege fapta săvârșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, care se concretizează în acostarea jignitoare a persoanelor, în alte acțiuni similare, ce încalcă normele etice, tulbură ordinea publică și liniștea persoanelor [7, p. 87].

Locul săvârșirii infracțiunii de huliganism va avea calitatea de semn obligatoriu doar în cazul circumstanței agravante prevăzute de lit.c) alin.(2) art.287 CP, acesta constituind „teritoriul sau incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private”. În rest, cum deja am menționat, considerăm că nu locul public, ci modul public este propriu realizării infracțiunii de huliganism.

În calitate de exemplu al acțiunilor intenționate de încălcare a ordinii publice, care pot fi considerate ca fiind săvârșite cu lipsă vădită de respect față de societate, ar putea servi amenințarea în public cu lovirea unei persoane ce se află la o stație de așteptare sau în scara blocului, curte comună, market etc., însoțită de insulte grave și limbaj necenzurat; amenințare cu stricarea geamurilor în încăperi, deteriorarea automobilelor, distrugerea produselor pe rafturile magazinelor, distrugerea bunurilor personale ale persoanelor etc. Una din caracteristicile obligatorii ale infracțiunii de huliganism este caracterul public al acțiunilor făptuitorului.

Timpul săvârșirii infracțiunii de huliganism este, de asemenea, un semn facultativ care nu are importanță pentru calificarea faptei, dar putând spori gradul prejudiciabil al acesteia, este luat în calcul în procesul individualizării pedepsei penale. Prin urmare, săvârșirea huliganismului în timpul desfășurării unei manifestări de masă, sărbătorii naționale etc. poate fi privită drept circumstanță care sporește pericolul social al faptei respective.

Metoda săvârșirii infracțiunii respective este caracterizată prin aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea acesteia. Mijloacele ce comitere a infracțiunii constituie semn obligatoriu în cazul circumstanței agravante stipulate de alin.(3) art.287 CP, acestea constituind arma sau alte obiecte folosite pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății persoanei.

Infracțiunea prevăzută la art.287 CP are o componentă formală. Aceasta se consideră consumată din momentul realizării acțiunilor intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, sau a acțiunilor care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită.

În paragraful **3.3, Latura subiectivă a infracțiunii de huliganism**, este investigată atitudinea interioară a făptuitorului față de infracțiunea comisă și față de urmările acesteia.

Astfel, în literatura de specialitate persistă o poziție generală precum infracțiunea de huliganism poate fi comisă doar cu intenție directă.

Prin urmare, momentul intelectual al intenției directe, în cazul infracțiunii de huliganism, se reduce la conștientizarea de către subiect a faptului că el încalcă grav ordinea publică aplicând violența, amenințând cu aceasta sau opunând rezistență violentă autorităților sau altor persoane ce curmă actele huliganice ori realizează unele acțiuni ce se deosebesc prin obrăznicie deosebită, și prevederea de către acesta că, prin acțiunile sale intenționate, periclitează relațiile sociale din domeniul ordinii publice și cele privind sănătatea, integritatea corporală, libertatea psihică, demnitatea și patrimoniul persoanei.

Dorința de a comite infracțiunea de huliganism constituie momentul volitiv al intenției directe. Aceasta constituie un fel de voință, necesară atingerii scopului trasat. Săvârșind acțiunile intenționate, care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită, făptuitorul dorește realizarea acestor acțiuni, ceea ce este suficient pentru calificarea lor în baza articolului respectiv. De asemenea, făptuitorul dorește și survenirea rezultatului acțiunilor sale infracționale, însă aceasta nu are nici o importanță pentru calificare, ci doar pentru individualizarea pedepsei penale.

În funcție de momentul apariției și constituirii sale, doctrina dreptului penal mai prevede două categorii de intenție, și anume: premeditată și spontană. Totuși, ținând cont de specificul huliganismului, considerăm că această faptă se comite preponderent cu intenție spontană. Or, înseși acțiunile huliganice se realizează spontan și rapid.

Alături de vinovăție, latura subiectivă a infracțiunii de huliganism poate fi caracterizată și prin *semnele facultative*, precum motivul și scopul. Semnele date sunt indispensabile, absolut necesare actului volitiv, ce fac parte din componența laturii subiective a infracțiunilor săvârșite cu intenție. Ele influențează formarea intenției, direcționarea și realizarea ei, dar în conținutul acesteia nu se includ.

Motivele huliganice pot fi conduse de o emoție negativă, însoțită de o izbucnire emoțională, ce este lipsită de vreun pretext, sau cu un pretext neînsemnat, neclar sau inventat.

Motivul huliganic se poate manifesta prin atitudine disprețuitoare și lipsă de respect față de societate, insultarea și sfidarea persoanelor, bravură la beție, amuzament însoțit de demonstrarea brutală a forței, dorința de autoafirmare, înfricoșarea și înjosirea celor din jur, satisfacerea unor dorințe bolnăvicioase, necuviință, frondă, ștregărie, teribilism, năzuința de a se opune opiniei publice și normelor general recunoscute în societate etc.

Alături de motivele huliganice pot coexista, în subsidiar, alte motive,

precum cele de prejudecată. Acestea au calitatea de circumstanță agravantă și sunt astfel considerate drept obligatorii.

Vis a vis de scopul acțiunilor huliganice, Autorul Kozacenko I. Ia. menționează că acesta reprezintă tendința de a ului victima prin aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea acesteia, de a-i insufla frica și a o supune voinței făptuitorului, de asemenea, de a demonstra lipsa totală de respect față de normele sociale general acceptate [29, p. 390].

Prin urmare, considerăm că, huliganismul se atribuie la infracțiunea cu „scop în sine”, deoarece, pe lângă scopul făptuitorului de a insufla victimei frica de aplicare a violenței, de a o supune voinței sale, de a demonstra lipsa totală de respect față de societate și obrăznicie deosebită, însuși procesul de comitere a huliganismului, într-o anumită măsură, conturează scopul acestei fapte penale.

În paragraful **3.4, Subiectul infracțiunii de huliganism**, sunt redate condițiile necesare pentru tragerea la răspundere penală a făptuitorului.

Astfel, unul din importantele elemente ale componenței infracțiunii de huliganism este subiectul infracțiunii, adică huliganul, deoarece „răspunderea penală nu este posibilă fără existența persoanei care a săvârșit infracțiunea.

Pornind de la prevederile alin.2 art.21 CP, subiect al infracțiunii de huliganism poate fi orice persoană fizică, responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de șaisprezece ani în cazul componenței de bază a infracțiunii prevăzute de art.287 CP, și paisprezece ani în cazul formelor agravate ale respectivei fapte penale.

În general, stabilirea vârstei da paisprezece ani pentru comiterea infracțiunii de huliganism cu unele circumstanțe agravante este justificată și poate fi argumentată prin următoarele: 1) minorul la vârsta de 14 ani percepe și înțelege caracterul prejudiciabil al acțiunilor huliganice comise cu circumstanțe agravante; 2) infracțiunea de huliganism este una intenționată, fiind caracterizată prin intenție directă.

În același timp, minorii în vârsta de 14-15 ani nu întotdeauna, în măsură deplină, conștientizează că prin aplicarea violenței fizice (lovirea, biciuirea etc.) asupra persoanei dezorganizează condițiile existenței normale a unei societăți și prin acesta încalcă grav ordinea publică. În același timp, ei înțeleg că prin acțiunile lor antisociale încalcă normele de comportament stabilite și că astfel de conduită este percepută în societate ca una ilegală.

Totodată, constatăm o lipsită de raționament în stabilirea vârstei de 14 ani pentru unele circumstanțe agravante, prevăzute de alin.(2) și (3) art. 287 CP. Or, minorul în vârstă de 14 ani, care comite huliganismul împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii; pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private; sau din motive de prejudecată, nu poate conștientiza gradul prejudiciabil al acțiunilor

huliganice, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice? Desigur că poate.

Probabil că includerea grabnică a noilor circumstanțe agravante în componența art.287 CP nu a fost racordată cu prevederile alin.(2) art.21 CP în sensul stabilirii echitabile a limitei de vârstă pentru comiterea acestora.

Totuși, în situația creată, considerăm că lucrurile trebuie privite prin prisma principiului umanismului dreptului penal, și anume prin stabilirea pentru comiterea huliganismului cu circumstanțele agravante enumerate a vârstei de 16 ani, la fel cum este și în cazul componenței de bază a art.287 CP, și nu de 14, cum este la momentul actual.

Paragraful 3.5, **Concluzii la capitolul 3**, conține un cumul de concluzii și recomandări care vor putea fi utilizate la perfecționarea bazelor teoretico-practice ale dreptului penal, permițând înlăturarea unor lacune generate de abordarea fragmentară a problematicii date.

Capitolul 4, intitulat „Forme agravante și aspecte delimitative ale infracțiunii de huliganism”, este consacrat analizei circumstanțelor agravante ale infracțiunii de huliganism, precum și delimitării infracțiunii de huliganism de alte fapte penale și extrapenale similare, cum ar fi: jaful, tâlhăria, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dezordinile în masă, vandalismul, huliganismul nu prea grav, tulburarea liniștii în timpul nopții etc.

În paragraful 4.1, **Circumstanțe agravante ale infracțiunii de huliganism**, sunt profund investigate o serie de circumstanțe agravante stipulate în alin. (2) și (3) art. 287 CP.

Circumstanțele agravante ale componenței de infracțiune constituie un mijloc important de diferențiere, deoarece ele sunt chemate să reflecte schimbările considerabile ale gradului prejudiciabil al faptei comise. Semnele calificative ale infracțiunii sunt prevăzute expres în Partea specială a Codului penal și indică un grad prejudiciabil sporit al unei infracțiuni concrete comparativ cu componența de bază a aceleiași infracțiuni. Existența acestor semne (circumstanțe) influențează asupra calificării infracțiunii, spre deosebire de circumstanțele agravante prevăzute în art. 77 CP, care nu au influență asupra calificării infracțiunii, fiind luate în considerație doar la stabilirea pedepsei penale [8, p. 93].

Articolului 287 CP prin alin.(2) agravează răspunderea penală pentru huliganismul săvârșit: de două sau mai multe persoane; pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private; împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii; din motive de prejudecată.

Pe lângă circumstanțele agravante sus enumerate, legiuitorul stabilește prin alin. (3) art.287 CP o circumstanțe specială, și anume: „Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), dacă au fost săvârșite cu

aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății”.

Existența uneia dintre circumstanțele agravante specificate în alin.(2) sau (3) art. 287 CP constituie o premisă obligatorie pentru calificarea faptei potrivit articolului nominalizat.

În paragraful 4.2, Delimitarea huliganismului de alte fapte penale și extrapenale similare, sunt stabilite criteriile teoretico-practice prin care huliganismul poate fi delimitat de alte infracțiuni sau contravenții similare.

Astfel, infracțiunea de huliganism are tangențe cu așa fapte, cum ar fi: jaful, tâlhăria, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dezordinile în masă, vandalismul, huliganismul nu prea grav etc.

Lipsa sau prezența scopului de profit (cupidant) reprezintă criteriul de bază, potrivit căruia se realizează delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte contra patrimoniului, cum sunt cele prevăzute de art.186, 187, 188 CP.

În cazul infracțiunii de vandalism motivele huliganice la fel au un caracter obligatoriu. Pe lângă acestea, drept motive suplimentare pot apărea altele: răzbunarea; ura socială, națională, rasială sau religioasă; interesul material etc. Totuși, cele de bază rămân a fi motivele huliganice.

La infracțiunea de dezordini în masă motivele sunt destul de clare, acestea nefiind obligatorii, pot fi cele mai diverse: neacceptarea sau dezaprobarea politicii promovate de autorități, înfrângerea echipei de fotbal naționale, înlesnirea activității infracționale, interesul material etc.

Mai dificilă este delimitarea dintre contravențiile adiacente (huliganismul nu prea grav, tulburarea liniștii în timpul nopții etc.) și infracțiunea de huliganism, atunci când aceasta nu este însoțită de o acțiune adiacentă, adică nu are un conținut complex. Aici ne referim la huliganismul caracterizat prin acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită. Delimitarea acestor fapte este foarte sensibilă, uneori greu sau incomplet realizabilă, totuși, în asemenea situații credem că trebuie aplicată răspunderea în favoarea făptuitorului, adică cea contravențională (huliganismul nu prea grav - art.354 CC).

Contravenția de huliganism nu prea grav (art.354 CC) se caracterizează printr-un grad prejudiciabil mult mai scăzut, comparativ cu art.287 CP. Astfel, trebuie analizate toate circumstanțele concrete ale cauzei, cum ar fi: locul, timpul, metoda și condițiile de comitere a faptei, intensitatea etc. Doar examinarea minuțioasă a acestor circumstanțe va face posibilă calificarea corectă și delimitarea huliganismului penal de cel contravențional.

Paragraful 4.3, Concluzii la capitolul 4, conține unele generalizări importante ale autorului față de acest compartiment al tezei, de asemenea și un șir de recomandări sub aspect de lege - ferenda menite să contribuie la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute în urma elaborării prezentei lucrări constau în: 1) analiza comparativă a legislațiilor penale ale statelor membre UE, precum și a altor state, pe segmentul răspunderii pentru infracțiunea de huliganism și alte fapte asemănătoare; 2) concretizarea și delimitarea conceptelor de ordine publică, securitate publică, ordine de drept; 3) fundamentarea tezei potrivit căreia anume modul public este propriu realizării infracțiunii de huliganism; 4) concretizarea și delimitarea tipurilor de violență fizică aplicate în procesul încălcării ordinii publice (violența nepericuloasă și violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei); 5) argumentarea necesității modificării regimului sancționator prin stabilirea noilor limite de pedeapsă, proporționale gradului prejudiciabil al faptei în cauză.; 6) elaborarea recomandărilor privind perfecționarea cadrului legal al normei juridico-penale prevăzute de art.287 CP etc.

Generalizarea materialului expus în prezenta teză de doctorat se conturează în următoarele **concluzii**:

- Doctrina juridico-penală actuală și practica de aplicare a normelor de drept unanim recunosc huliganismul ca faptă juridico-penală ce atentează la ordinea publică. Deși ambele categorii: securitatea publică și ordinea publică, fiind interdependente, contribuie la asigurarea existenței normale a societății, la fel ca și oricare componentă a mecanismului social, totuși, acestea au o autonomie clar stabilită, fiecare asigurând activitatea inofensivă a sectorului său de bunăstare socială [19, p. 122].

- Conceptele de ordine de drept și ordine publică coincid doar parțial sub aspectul relațiilor sociale reglementate de normele de drept. Or, componenta ordinii publice nu constă exclusiv din normele de drept, ci și din cele extrajuridice, cum ar fi normele morale, etice, obiceiurile etc. [19, p. 122].

- Conceptul de ordine publică poate fi definit atât în sens larg, cât și în cel îngust, însă, sub aspect practic, ordinea publică, în calitate de obiect de ocrotire juridico-penală, reprezintă o interacțiune a tuturor elementelor societății civile, formate în scopurile asigurării, menținerii și dezvoltării bazelor social-juridice, precum și în vederea respectării drepturilor și libertăților omului și a intereselor legitime ale altor subiecți ai acestor relații sociale.

- Prin ordinea publică se înțelege valoarea socială formată în baza normelor morale, etice și juridice, având ca obiectiv crearea și menținerea ordinii reciprocității relațiilor dintre stat, instituțiile sociale și persoane sub aspectul asigurării respectării și realizării drepturilor, obligațiilor și intereselor legitime ale acestora [19, p. 122].

- Locul săvârșirii infracțiunii de huliganism va avea calitatea de semn obligatoriu doar în cazul circumstanței agravante, prevăzute de lit.c) alin. (2) art.287 CP, acesta constituind „teritoriul sau incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private”, iar în contextul acceptării recomandărilor

înaintate pentru revizuirea art.287 CP - și în cazul lit.g) alin.(2), acesta fiind „transportul aerian, feroviar, maritim, fluvial, terestru sau orice alt tip de transport public”. În alte circumstanțe, considerăm că anume modul public este propriu realizării infracțiunii de huliganism.

- Este absolut necesară concretizarea și gradarea tipurilor de violență fizică, aplicate asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice. Spre deosebire de redacția actuală a codului penal, în componența sa de bază, fapta de huliganism s-ar caracteriza doar prin violența nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei. În consecință, în asemenea tip de violență nu s-ar regăsi violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății. Iar în forma agravată, infracțiunea dată s-ar caracteriza prin violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei. În componența respectivei modalități calificate, pe lângă violența care s-a soldat cu vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate, s-ar încadra și vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății. Asemenea recomandare de modificare a textului normei penale, prevăzute la art.287 CP, se racordează logicii utilizării noțiunilor și expresiilor din Codul penal și favorizează necondiționat buna acțiune a principiului echității pedepsei penale [20, p. 95].

- Momentul intelectual al intenției directe, în cazul infracțiunii de huliganism, se reduce la conștientizarea de către subiect a faptului că el încalcă grav ordinea publică, aplicând violența, amenințând cu aceasta sau opunând rezistență violentă autorităților sau altor persoane ce curmă actele huliganice ori realizează unele acțiuni ce se deosebesc prin obrăznicie deosebită, și prevederea de către acesta că, prin acțiunile sale intenționate, periclitează relațiile sociale din domeniul ordinii publice și cele privind sănătatea, integritatea corporală, libertatea psihică, demnitatea și patrimoniul persoanei.

- Dorința de a comite infracțiunea de huliganism constituie momentul volitiv al intenției directe, aceasta constituie un fel de voință, necesară atingerii scopului trasat. Săvârșind acțiunile intenționate, care încalcă grav ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită, făptuitorul dorește realizarea acestor acțiuni, ceea ce este suficient pentru calificarea lor în baza articolului respectiv. De asemenea, făptuitorul dorește și survenirea rezultatului acțiunilor sale infracționale, însă aceasta nu are nicio importanță pentru calificare, ci doar pentru individualizarea pedepsei penale.

- Motivul infracțiunii de huliganism este privit ca semn obligatoriu al laturii subiective - motivul huliganic. Fără motivul huliganic nu pot fi concepute nici acțiunile huliganice. Motivele huliganice pot fi conduse de o emoție

negativă, însoțită de o izbucnire emoțională ce este lipsită de vreun pretext sau cu un pretext neînsemnat, neclar sau inventat.

- Trăsăturile caracteristice motivelor huliganice sunt: ușurința cu care se comite fapta juridico-penală; reacția inadecvată a infractorului; existența unui pretext ne semnificativ pentru comiterea huliganismului sau lipsa în genere a acestuia; însăși comiterea infracțiunii în cauză provoacă făptuitorului satisfacție; acțiunile huliganice se realizează spontan și rapid.

- La examinarea problemelor legate de latura subiectivă a infracțiunii de huliganism trebuie să ținem cont de faptul că acțiunile asemănătoare cu cele huliganice, dacă sunt provocate de relațiile personale ostile sau de comportamentul antisocial al victimei, urmează a fi calificate potrivit articolelor din codul penal ce prevăd răspunderea pentru infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei etc. Deci, pentru existența faptei de huliganism, obligatoriu este ca conflictul pentru a se răfui cu victima să fie declanșat anume de făptuitor, și nu de victimă. Însă, în cazurile când acțiunile de mai sus sunt însoțite de încălcarea gravă a ordinii publice sau prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită, ele urmează a fi calificate drept huliganism.

- Manifestarea de către minor a viziunilor sale personale uneori îmbracă o formă antisocială. Comiterea infracțiunii de huliganism de către minori în majoritatea cazurilor se exprimă prin aplicarea violenței asupra victimei. Maltratarea și lovirea victimei se realizează de cele mai dese ori din tendințe de autoapreciere sau din cauza unor concepte social-morale eronate (manifestarea puterii, fermității, fricii de a nu rămâne în urma prietenilor etc.).

- Deși minorii, de regulă, conștientizează pericolozitatea acțiunilor lor huliganice, totuși, lipsa unor viziuni constante față de valorile spiritual-morale și nivelul general al dezvoltării intelectuale lasă o amprentă negativă asupra sesizării în deplină măsură a caracterului și nivelului gradului prejudiciabil al acțiunilor săvârșite. În același timp, ei înțeleg că prin acțiunile lor antisociale încalcă normele de comportament stabilite și că astfel de conduită este percepută în societate ca una ilegală.

- Periclitarea relațiilor sociale privind ordinea publică, ca obiect juridic special principal al huliganismului, este conștientizată de minori doar în linii generale, ceea ce este suficient pentru survenirea răspunderii penale pentru huliganism și, respectiv, denotă recunoașterea minorului în calitate de subiect al acestei infracțiuni. Totodată, constatăm o lipsită de raționament în stabilirea vârstei de 14 ani pentru unele circumstanțe agravante prevăzute de alin.(2) și (3) art. 287 CP. Minorul în vârstă de 14 ani, care comite actul de huliganism împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii; pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private; sau din motive de prejudecată, la fel poate conștientiza și gradul prejudiciabil al acțiunilor huliganice, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane

care curmă actele huliganice. Probabil că includerea grabnică a noilor circumstanțe agravante în componența art.287 CP nu a fost racordată cu prevederile alin.(2) art.21 CP în sensul stabilirii echitabile a limitei de vârstă pentru comiterea acestora. Totuși, în situația creată, lucrurile trebuie privite prin prisma principiului umanismului legii penale, și anume prin stabilirea pentru comiterea huliganismului cu circumstanțele agravante enumerate a vârstei de 16 ani, la fel cum este și în cazul componenței de bază a art.287 CP, și nu de 14, cum este la momentul actual. O astfel de poziție, va contribui la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

• Pentru încadrarea juridică corectă a faptei potrivit art.287 CP, o importanță deosebită o are delimitarea acestei infracțiuni de alte fapte asemănătoare. Delimitarea faptelor asemănătoare se realizează în baza semnelor obiective și subiective prin care acestea se deosebesc. Infracțiunea de huliganism are tangențe cu asemenea fapte, cum ar fi: jaful, tâlhăria, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dezordinile în masă, vandalismul, huliganismul nu prea grav, tulburarea liniștii în timpul nopții etc.

Problema științifică actuală, de importanță majoră, care a fost soluționată constă în următoarele: stabilirea unor lacune admise în formularea normei juridico-penale prevăzute de art.287 CP; elaborarea unui cadru conceptual corespunzător standardelor de calitate a legii penale, care va facilita interpretarea și aplicarea normei privind huliganismul în strictă conformitate cu principiul legalității și echității pedepsei penale; modificarea redacției art.287 CP prin excluderea unor semne estimative, gradarea tipurilor de violență aplicate asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice în: violența nepericuloasă și violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, introducerea unui șir de circumstanțe agravante noi, modificarea structurii tehnico-juridice și revizuirea regimului sancționator prin stabilirea noilor limite de pedeapsă proporționale gradului prejudiciabil al faptei date etc.

În baza cercetărilor teoretico-practice realizate în prezenta lucrare științifică, înaintăm unele **recomandări sub aspect de lege-ferenda** care, în opinia noastră, ar putea contribui la perfecționarea conținutului și structurii normei juridico-penale privind huliganismul, și anume:

Modificarea redacției art. 287 CP după cum urmează:

Articolul 287. Huliganismul

(1) Huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă grav ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței nepericuloase asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- b) de două sau mai multe persoane;
  - c) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor;
  - d) împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii;
  - e) din motive de prejudecată;
  - f) cu opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice;
  - g) în transportul aerian, feroviar, maritim, fluvial, terestru sau în orice alt tip de transport public,
- se pedepsesc cu amendă în mărime de la 750 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) săvârșite:

- a) cu aplicarea sau cu amenințarea aplicării armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă;
  - b) cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe;
  - c) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală,
- se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 7 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3) săvârșite cu aplicarea sau cu amenințarea aplicării substanțelor sau dispozitivelor explozive, se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 9 ani.

Modificarea prevederilor alin.(2) art.21 CP din: „287 alin.(2) și (3)” în: „287 alin.(2) lit. b) și alin.(3)”. Iar în contextul acceptării recomandărilor înaintate pentru revizuirea art.287 CP, propunem modificarea prevederilor alin.(2) art.21 CP din: „287 alin.(2) și (3)” în: „287 alin.(2) lit. b), c); alin.(3) și alin.(4)”.

Sugestii privind potențialele direcții de cercetare pe viitor, legate de tema abordată: 1) investigarea științifică a tematicii cercetate sub aspectul metodicii criminalistice; 2) studierea aspectelor criminologice ale infracțiunii de huliganism prin prisma cauzelor și condițiilor infracțiunii respective, măsurilor de prevenire, caracterizării personalității infractorului și a victimei, parametrilor statisticii etc.; 3) elaborarea unui ghid metodic axat pe aspecte de calificare a infracțiunii de huliganism.

BIBLIOGRAFIE

1. BÎRGĂU, Mihai, GHERMAN, Marian. *Aspecte juridico-penale ale huliganismului*. Chișinău, 2004. 192 p. ISBN 9975-935-58-3.
2. BORODAC, Alexandru. *Manual de Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-7.
3. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: „Cartier juridic”, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
4. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. În: *Revista Națională de Drept*. 2008, nr.8., pp. 2-12. ISSN 1811-0770.
5. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de Drept penal. Partea specială. Vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-468-0.
6. BRÎNZĂ, Sergiu. Semnificația juridico-penală a obiectului material al infracțiunii. În: *Revista Națională de Drept*. 2003, nr.10, pp. 49-53. ISSN 1811-0770.
7. CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. Huliganismul săvârșit cu aplicarea violenței asupra persoanelor sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe: tratări doctrinare și propuneri de lege-ferenda. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al R. Moldova. Științe juridice*. 2023, nr.17, pp. 84-96. ISSN 1857-0976.
8. CHIRIȚA, Valentin. *Infracțiunea de luare de ostatici: Studiu monografic. Ediție revizuită și adăugită*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2021. 206 p. ISBN 978-9975-121-80-4.
9. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985-XV din 18.04.2002 (în redacția legii modernizate). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.09.2002, nr.128-129/1012.
10. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Redactor responsabil și conducător de ediție BARBĂNEAGRĂ, Alexei. Chișinău, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
11. *Dicționar Român Explicativ Online*. [citat: 14.02.2023]. Disponibil: <https://www.dictionarroman.ro>.
12. *Enciclopedia liberă*. [citat: 11.02.2023]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Codul_penal_al_Rom%C3%A2niei#:~:text=Codul%20penal%20de%20la%201865
13. GLADCHI, Gheorghe. *Drept penal. Partea generală. Manual pentru facultățile de drept. Vol. I. Ed. a 2-a, revizuită și adăugită*. Chișinău, 2022. 636 p. ISBN 978-9975-64-346-7.
14. *Historia*. [citat: 01.02.2023]. Disponibil: <https://historia.ro/sectiune/general/scurta-istorie-a-grupurilor-organizate-de-572934.html>.
15. MARTIN, Daniel. *Măsurile alternative privațiunii de libertate în legis-*

- lația penală a Republicii Moldova: teza de doctor în drept. Chișinău, 2018. 201 p.*
16. MITRACHE, Constantin, MITRACHE, Cristian. *Drept penal român: Partea generală*. București: Casa de editură și presă „Șansa”, 2002. 431 p. ISBN 973-9167-94-2.
  17. POALELUNGI, Mihai, SMOCHINĂ, Andrei. Ordinea de drept - condiție prioritară pentru instituirea statului de drept. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. 2002, nr.6, pp. 3-7. ISBN 9975-70-284-8.
  18. SMOCHINĂ, Andrei. *Istoria universală a statului și dreptului*. Chișinău: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”, 2006. 552 p. ISBN 978-9975-9757-2-0.
  19. ULIANOVSKI, Xenofon. *Participația penală*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2000. 239 p. ISBN: 9975-9564-7-5.
  20. VOICU, Pavel., MARIȚ, Alexandru. Menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii publice - obiectiv de bază al poliției. În: *Studii Juridice Universitare*. 2015, nr.3-4, pp.131-142. ISSN 1857-4122.
  21. АИСТОВА, Л.С. Квалификация хулиганства: учебно-практическое пособие. Санкт-Петербург, 1998. 41 с.
  22. ГЕГАМОВ, А.Р. Насильственные преступления против общественной безопасности и общественного порядка и уголовно-правовой механизм назначения справедливого наказания: автореф. диссертации канд. юрид. наук. Саратов, 2011. 23 с.
  23. КОЗАЧЕНКО, И.Я. Квалификация хулиганства и отграничение его от смежных составов преступлений. Свердловск, 1984. 84 с.
  24. КОСАРЕВ, И.И. Хулиганство и хулиганские побуждения как уголовно - правовой феномен: диссертация кандидата юридических наук. Москва, 2012. 169 с.
  25. КУЗНЕЦОВ, А.В. Хулиганство и борьба с ним. Москва, 1962. 79 с.
  26. КУТЬИНА, Г.А., НОВИЦКАЯ, Т.Е. и др. Отечественное законодательство XI - XX веков: пособие для семинаров в 2 частях, Ч. I: XI - XIX века. Под редакцией проф. Чистякова, О.И. Москва: «Юрист», 1999. 462 с. ISBN 5-7975-0146-5.
  27. СЕЛИФОНОВ, А.А. Общественный порядок: опыт исследования. Санкт-Петербург: СПбУ МВД России, 2011. 130 с.
  28. СМИРНОВА, Е.Г. Хулиганство: уголовно-правовые и криминологические аспекты: автореферат диссертации кандидата юридических наук. Краснодар, 2005. 26 с.
  29. Уголовное право. Особенная часть: учебник для вузов. Ответственные редакторы КОЗАЧЕНКО, И.Я., НЕЗНАМОВА, З.А. и НОВОСЕЛОВ, Г.П. Москва: «Норма», «Инфра-М.», 1998. 768 с. ISBN 5-89123-511-0.
  30. Уголовный кодекс УССР 1922 года. [цитат 26.03.2023]. Disponibil: <http://museumreforms.ru/node/13810>.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice:

1. Chirița V., Tihon V. Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. În: *Revistă de proprietate intelectuală, știință și educație „INTELLECTUS”*, nr.1, 2023, pp.115-123. ISSN 1810-7087. Categoria – B.
2. Tihon V. Evoluția istorică a infracțiunii de huliganism. În: *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*, nr.1, 2023, pp.146-157. ISSN 2345-1971. Categoria – B.
3. Chirița V., Tihon V. Huliganismul săvârșit cu aplicarea violenței asupra persoanelor sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe: tratări doctrinare și propuneri de lege-ferenda. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe juridice*. Chișinău, 2023, nr.17. ISSN 1857-0976. Categoria – B.
4. Tihon V. Infracțiunea de huliganism în legislațiile penale ale unor state membre UE. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”*, nr.2 (374), 2023, pp.154-164. ISSN 2587-4365. Categoria – C.

Articole în lucrările conferințelor științifice:

5. Chirița V., Tihon V. Considerațiuni privind obiectul juridic și material al infracțiunii de huliganism. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*. Materialele Conferinței științifice cu participare internațională. Ediția a II-a. Chișinău, 08 decembrie 2022, pp. 416-422. ISBN 978-9975-135-66-5.
6. Tihon V. Retrospectiva reglementărilor normative privind combaterea infracțiunii de huliganism. În: *Omul, criminologia, știința*. Culegerea comunicărilor Conferinței științifice internaționale. Ediția a II-a. Vol. I. Chișinău, 24 martie 2023, pp.742-747. ISBN 978-9975-3418-5-1.
7. Tihon V. Some aspects regarding the qualification of the crime of hooliganism committed on grounds of bias. În: *Юридическая наука и практика. Сборник материалов II-й Международной научно - практической конференции посвященной Дню таджикской науки*. Таджикистан, г. Душанбе, 29 апреля 2023, pp. 213-216. ТДУ 34:001(575.3) (063.3).

ADNOTARE

Vitalie Tihon. Răspunderea penală pentru huliganism. Teză de doctor, specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal. Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 226 titluri, 165 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune, pedeapsă penală, răspundere penală, huliganism, ordinea publică, securitatea publică, ordinea de drept, violența, amenințare, opunere de rezistență etc.

Scopul lucrării îl reprezintă analiza amplă și multilaterală a complexului de probleme cu caracter juridico-penal referitoare la infracțiunea de huliganism, stabilirea esenței social-juridice a acesteia, determinarea locului faptei date în sistemul infracțiunilor contra securității publice și ordinii publice, precum și înaintarea unor recomandări de natură științifico-practică privind perfecționarea cadrului legal existent al infracțiunii de huliganism.

Obiectivele cercetării: studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de huliganism; analiza legislațiilor penale ale statelor membre UE, precum și ale altor state în segmentul răspunderii pentru infracțiunea de huliganism și alte fapte asemănătoare; stabilirea corelației conceptelor de ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism; cercetarea elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de huliganism; concretizarea și gradarea tipului de violență aplicată asupra persoanelor în procesul încălcării ordinii publice; revizuirea regimului sancționator al infracțiunii de huliganism; stabilirea unor criterii clare de delimitare a infracțiunii de huliganism de alte fapte penale și extrapenale similare; formularea unor recomandări sub formă de lege-ferenda privind modificarea conținutului art. 287 CP etc.

Noutatea și originalitatea științifică. Prezenta teză de doctor reprezintă o cercetare amplă și bine sistematizată a infracțiunii de huliganism sub aspectul juridico-penal. Elementele de noutate reies atât din principalele teze ale studiului, cât și din argumentarea unui set de recomandări sub formă de lege-ferenda, ceea ce va contribui la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

Problema științifică soluționată se conturează prin: stabilirea unor lacune admise în formularea normei juridico-penale prevăzute de art.287 CP; elaborarea unui cadru conceptual corespunzător standardelor de calitate a legii penale, care va facilita interpretarea și aplicarea normei privind huliganismul în strictă conformitate cu principiul legalității și echității pedepsei penale; modificarea redacției art.287 CP prin excluderea unor semne estimative, gradarea tipurilor de violență aplicată în procesul încălcării ordinii publice în: violența nepericuloasă și violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei; introducerea unui șir de circumstanțe agravante noi; modificarea structurii tehnico-juridice și revizuirea regimului sancționator al infracțiunii de huliganism etc.

Semnificația teoretică a studiului reiese atât din investigarea multilaterală a bazelor doctrinare expuse în literatura științifică autohtonă și cea de peste hotare vizând infracțiunea de huliganism, cât și din studierea unui șir de documente internaționale și legislații penale ale statelor de peste hotare. Totodată, concluziile și conținutul prezentului demers științific vor putea fi utilizate la îmbunătățirea bazelor teoretice ale dreptului penal autohton.

Valoarea aplicativă a studiului constă în formularea constatărilor, concluziilor generale și recomandărilor sub aspect de lege-ferenda, menite să perfecționeze legislația penală autohtonă pe segmentul analizat.

Implementarea rezultatelor științifice. Materialele prezentei teze de doctorat pot fi utile pentru angajații organelor de drept în procesul calificării și delimitării infracțiunii de huliganism. De asemenea, prezenta lucrare poate servi drept suport teoretico-practic în procesul de instruire în cadrul celor trei cicluri de studii superioare cu profil de jurisprudență, precum și în cadrul cursurilor de pregătire inițială sau formare managerială a angajaților organelor de drept.

АННОТАЦИЯ

Виталие Тихон. Уголовная ответственность за хулиганство. Докторская диссертация по специальности 554.01 – Уголовное и уголовно-исполнительное право. Кишинев, 2024 г.

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 226 наименований, 165 страницы основного текста. Полученные результаты опубликованы в 7 научных статьях.

Ключевые слова: преступление, уголовное наказание, уголовная ответственность, хулиганство, общественный порядок, общественная безопасность, правопорядок, насилие, угроза, сопротивление и др.

Цель научной работы состоит в многостороннем анализе комплекса уголовно-правовых проблем связанных с хулиганством, установление его социально-правовой сущности, определение места данного деяния в системе преступлений против общественной безопасности и общественного порядка, а также представление некоторых рекомендаций научно-практического характера по совершенствованию действующей правовой базы данного преступления.

Задачи исследования: изучение эволюции инкриминирующей нормативной базы преступления о хулиганстве; анализ уголовного законодательства стран-членов ЕС, а также других государств в части ответственности за преступление хулиганства и других смежных деяний; установление соотношения понятий общественный порядок, общественная безопасность, правопорядок в контексте правовой квалификации хулиганства; исследование объективных и субъективных элементов преступления хулиганства; определение вида насилия, применяемого к людям в процессе нарушения общественного порядка; пересмотр режима уголовного наказания за хулиганство; установление четких критериев разграничения хулиганства от других смежных составов; формулирование рекомендаций относительно изменения редакции ст. 287 УК и т. д.

Научная новизна и оригинальность. Данная докторская диссертация представляет собой обширное и хорошо систематизированное исследование хулиганства с точки зрения уголовно-правового аспекта. Элементы новизны вытекают как из основных тезисов исследования, так и из аргументации комплекса рекомендаций изменения статьи 287 УК, которые будут способствовать совершенствованию практики применения соответствующей уголовно-правовой нормы.

Решённая научная проблема состоит в: установление некоторых допущенных пробелов в формулировке уголовно-правовой нормы, предусмотренной статьей 287 УК; разработка концептуальной основы, соответствующей стандартам качества уголовного законодательства, которая будет способствовать толкованию и применению нормы о хулиганстве в строгом соответствии с принципом законности и справедливости уголовного наказания; внесение изменений в редакцию статьи 287 УК путем исключения оценочных признаков, градации видов насилия, применяемого в процессе нарушения общественного порядка, на неопасное насилие и насилие, опасное для жизни или здоровья человека, введения ряда новыхотячающих обстоятельств, изменения технико-правовой конструкции и пересмотра режима наказания за совершение хулиганства и т.д.

Теоретическая значимость вытекает как из многостороннего исследования доктринальных основ, изложенных в отечественной и зарубежной научной литературе относительно преступления хулиганства, так и из изучения ряда международных документов и уголовных законодательств иностранных государств. При этом выводы и содержание данного научного подхода смогут быть использованы для совершенствования теоретических основ отечественного уголовного права.

Прикладная ценность исследования заключается в формулировке общих выводов и рекомендаций по изменению ст. 287 УК, направленных на совершенствование отечественного уголовного законодательства в анализируемом сегменте.

Внедрение научных результатов. Материалы данной докторской диссертации могут быть полезны сотрудникам правоохранительных органов в процессе квалификации и отграничения хулиганства от других смежных составов. Также, данная работа может служить теоретико-практической поддержкой в процессе обучения в рамках трех циклов высшего образования по профилю юриспруденции, и в обучение на курсах начальной или управленческой подготовки сотрудников органов внутренних дел.

ANNOTATION

Vitalie Tihon. Criminal liability for hooliganism. Doctoral thesis, specialty 554.01 – Criminal law and criminal enforcement. Chisinau, 2024

Structure of the thesis: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 226 titles, 165 pages of main text. The obtained results are published in 7 scientific papers.

Keywords: crime, criminal punishment, criminal liability, hooliganism, public order, public security, law and order, violence, threat, resistance, etc.

The purpose of the paper is the broad and multilateral analysis of the complex of legal-criminal issues related to the offense of hooliganism, the establishment of its social-legal essence, the determination of the place of the given act in the system of crimes against public security and public order, as well as the submission of some scientific-practical recommendations for improving the existing legal framework regarding the offense of hooliganism.

Research objectives: studying the evolution of the incriminating normative framework of the offense of hooliganism; the analysis of criminal legislation of the EU member states as well as of other states regarding liability for the offense of hooliganism and other similar acts; establishing the correlation of the concepts of public order, public security, law and order in the context of the legal classification of the offense of hooliganism; the research of the objective and subjective constitutive elements of the offense of hooliganism; determining the type of violence applied to people in the process of violating public order; revision of the sanctioning regime for the offense of hooliganism; establishing clear criteria for distinguishing the offense of hooliganism and other similar criminal and non-criminal acts; formulating some recommendations in the form of lege ferenda for amending the content of Article 287 of the Criminal Code, etc.

Scientific novelty and originality: This doctoral thesis represents a comprehensive and well-systematized study of the offense of hooliganism from a legal-criminal perspective. The elements of novelty arise both from the main theses of the study and from the argumentation of a set of recommendations in the form of lege ferenda, which will contribute to the improvement of the practice of applying the respective legal-criminal norm.

The scientific problem solved is outlined by: identifying gaps in the formulation of the legal-criminal norm stipulated in Article 287 of the Criminal Code; developing a conceptual framework that meets the standards of quality for criminal law, which will facilitate the interpretation and application of the norm regarding hooliganism in strict accordance with the principle of legality and fairness of criminal punishment; amending the wording of Article 287 of the Criminal Code by excluding certain vague terms, categorizing types of violence applied in the process of disturbing public order into non-dangerous violence and violence dangerous to life or health; introducing a series of new aggravating circumstances; modifying the technical-legal structure and revising the sanctioning regime for the offense of hooliganism, etc.

The theoretical significance of the study arises both from the comprehensive investigation of the doctrinal bases presented in domestic and international scientific literature regarding the offense of hooliganism and from the study of a series of international documents and criminal laws of foreign countries. Additionally, the conclusions and content of this scientific endeavor can be used to improve the theoretical foundations of domestic criminal law.

The applicative value of the study lies in the formulation of findings, general conclusions, and recommendations in the form of lege ferenda, aimed at improving domestic criminal legislation in the analyzed segment.

The implementation of scientific results: The materials of this doctoral thesis can be useful for law enforcement officials in the process of qualifying and defining the offense of hooliganism. Additionally, this work can serve as a theoretical and practical support in the training process within the three cycles of higher education with a jurisprudence profile, as well as in initial training courses or managerial training of law enforcement personnel.

TIHON VITALIE

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU HULIGANISM

554.01 – DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 14.06.2024	Formatul hârtiei 60x90/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj 35 ex.
Coli de tipar: 2.60	Comanda nr. 324

Tiparul executat la „PRINT-CARO” SRL
mun. Chișinău, str. Astronom Nicolae Donici,14,
MD-2049, Republica Moldova